

”Ett tufft liv”

Johan Henrik Sjöströms liv i Finland och Sverige

Göran Eriksson
Febr 2005

”Ett tufft liv”

Johan Henrik Sjöströms liv i Finland och Sverige

Johan Henrik Sjöström

var Svea Areblads farfar och han kom från Finland! Det var den uppgift som Svea förmedlade. Varken mer eller mindre.

Släktforskarintresset har dock fört med sig att vidare efterforskningar har gjorts.

Enligt uppgifter i svenska husförhörlängder (HFL) hette han Johan Henrik Johansson Sjöström och var född i Qweflax i Österbotten. Efter en förfrågan till en släktforskare i Petsmo, som ligger inte så långt från Kvevlax, fick jag följande svar:

”Hej Göran

Mina kunskaper om Sjöströms släkten är obefintliga, men det verkar inte ha nån betydelse för Johan Henrik finns i mitt material. Han är född i Karperö och efter att hans far Johan Johan Henrikson dör 1851 gifter hans mor Johanna Johansdr om sig med Gustaf Johanson Sjöström och flyttar till Kvevlax 1854”

Dessa uppgifter gav möjlighet till vidare efterforskningar. Generationerna före Johan Henrik Sjöström levde i trakterna nordöst om Vasa, i orter som Karperö, Kvevlax, Singsby och Böhle.

Johan Henrik Sjöström föddes 9 jan 1846 i Karperö¹. Hans far, Johan Henriksson, med tillnamnet Snickars, föddes 29 okt 1819 men dog i fallandesot den 4 okt 1851. Då var Johan Henrik bara drygt 5 år. Hans mamma, Johanna Johans:dr Norrgård (Räf), gifte om sig med Gustaf Johansson Sjöström från Kvevlax den 10 maj 1854 och familjen bosatte sig i Kvevlax. Detta kan kanske förklara att det i svenska HFL uppges att han heter Sjöström och kommer från Kvevlax.

Styvpappan drunknar 1858 - då är Johan Henrik 12 år – och Johanna flyttar tillbaka till Karperö med barnen Johan Henrik och Anna Maria.

Johanna dör 1861 och Johan Henrik bor därefter hos sin morfar Johan Johanson Räf på Norrgård i Karperö. Han var änkemann sedan hustrun Anna Maria Andersdr Järf dött 1860.

År 1862 emigrerar Johan Henrik till Sverige² - 16 år gammal. Kanske åker han över med någon sillskuta som körde mellan Västerbotten och Österbotten.

Av någon outredd anledning kommer han till Sörmjölle.

I samband med att han kommer till Sverige byter han till styvfaderns namn. Kanske lät Sjöström mera svenskt än Snickars.

Området öster om Vasa
En mera detaljerad karta finns på sid 4

¹ Enl uppgift i Genealogiska Samfundets Historieböcker och från Ralf Williamsson

² Enl en anteckning i kommunionsboken 1857-63

Johan Henriks lillasyster Anna Maria f. 24.10.1847, för enligt uppgift till Sverige 1870. HFL anger att hon kommer till Långed 1872, där Johan Henrik etablerat sig med sin familj. Hon arbetar som piga och kallas i början "Anna Maria Johansdotter Snickars"³. Efter ett par år i Sverige gifter hon sig med änklungen, jordbruksarbetaren Nils Gustaf Sikström i Håknäs.⁴ Tillsammans får de barnen Henrik f. 1875, August Vilhelm f. 1877 och Nils Viktor f. 1879 vilka alltså är kusiner till Henrik Leonard Sjöström.

Under åren 1866-68 drabbas trakten öster om Vasa av svår missväxt och ur artikeln "Ett litet utdrag från bygdeforskaren K. V. Åkerbloms böcker."⁵ får man en uppfattning om de hårda levnadsförhållandena i Österbotten under 1860-talet. Ett utdrag ur detta utdrag finns med i slutet av denna släkthistoria.

Johan Henrik kom dock inte undan nöden.

"Is vid midsommar och säden frös bort! De flesta av oss har väl hört föräldrar eller far/morföräldrar berätta om det svåra nödåret 1867. Isen låg kvar till midsommar, säden hann aldrig mogna förrän den frös bort, hungertider stundade...."

"Om svagåret 1867 omtalas det att snön måste skottas bort från skuggiga lägen på tegarna när dessa skulle sås strax före midsommar. Ingen spannmål hann mogna så att den kunde malas...."

Detta kan man läsa i "Hörneforsbygden och brukens historia."⁶

Kanske var det kärt redan innan krisåren hemma hos morfadern och att det var rena självbevarelsesdriften som tvingade honom att flytta. Möjligen fick han det i alla fall något bättre i Sverige än i Finland och kanske var det han som lockade över sin syster hit. Hon hade ju fått känna på de svåra åren i Österbotten och sökte sig väl en bättre framtid.

Större delen av 1870-talet bor Johan Henrik i Sörmjölle. I HFL står han som arbetare, om det var på Sörmjöllebygdens skeppsvarv, såg eller kvarn framgår inte. Han träffar så småningom Clara Tafvelin från Hägnäs, som också tillhörde Umeå landsförsamling, och den 24 jan 1869 gifter de sig.⁷ Den 18 maj 1869 får de dottern Klara Kristina och i oktober 1870 flyttar de till Långed och vid 1870 års folkräkning finns de bokförda där.

De får sedan följande barn:

Selma Johanna, f 24 juni 1871, född i Långed

Maria, f 21 april 1873, född i Långed

Henrik Leonard, f 12 jan 1875, född i Långed⁸

Johan Ambrosius, f 4 april 1877, född i Håknäs

Emilia Maria, f 28 juni 1879, född i Håknäs

Gotthard, f 12 sept 1881, född i Håknäs

Alexander, f 3 nov 1885, född i Håknäs

³ HFL, GID 2012.23.46000

⁴ HFL och 1890 års folkräkning

⁵ I sin helhet finns den på <http://web.telia.com/~u90403760/kvevlax/index.htm>

⁶ Hörneforsbygden och brukens historia, sid 126 resp 195, CEWE förlaget, Bjästa

⁷ HFL, GID 2021.32.9700

⁸ Födelse enl Födelsebok C6 4/6 och HFL, GID 2012.1.4200

1874 var ett svårt år för Sjöströmsfamiljen. Då dör Klara Kristina den 20 mars, Selma Johanna den 13 april och Maria den 19 april. De dör samtliga i skarlakansfeber. När Henrik Leonard föds är han alltså enda barnet i familjen.

När Henrik Leonard är 14 år dör hans mor Clara Tafvelin.

I juni 1890 gifter Johan Henrik om sig med Anna Karolina Jonsdotter och de får barnen:

Johan Alfred, f 2 april 1892 och Anna Augusta, f 24 mars 1896 som alltså är halvsyskon till Sveas far Henrik Leonard.

År 1900 flyttar Johan Henrik, tillsammans med Anna Karolina och barnen Alexander, Johan Alfred och Anna Augusta, till Sörbyn där han dör år 1910, 64 år gammal.

Av detta har vi alltså lärt oss att de ättlingar till Johan Henrik som kallat sig Sjöström egentligen borde heta **Snickars**.

ANNO 1890. Folkräkningen 1890. Nordmaling församling

Johan Henrik Sjöström f. 1846 Kväflax, Finl.

Om personen	Om hushållet
Hemförsamling: Nordmaling Hemort: Håknäs sågverk (eges av ett Bolag) Kontrakt: Ångerm:s n.ö. Län: Västerbotten Födelseår: 1846 Födelseort: Födelseförs: Kväflax, Finl. Yrke: Sågv.arbetare Titel: Civilstånd: G Kön: M Familjest: Famstkod: F Hushåll nr: 1387 Familj nr: 1 Frånvaro: Övrigt: SVARvolym: 000389 Kort nr: 3 Sida: 136 Rad: 22	Personer i hushållet: Fam nr: 1 <i>Johan Henrik Sjöström f. 1846, Sågv.arbetare</i> Anna Karolina Jonsdotter f. 1853 Henrik Leonard f. 1875 Emilia Maria f. 1879 Alexander f. 1885

1890 års folkräkning – Johan Henrik Sjöström

ANNO 1890. Folkräkningen 1890. Nordmaling församling

Anna Maria Johansdotter f. 1847 Vasa, Findland

Om personen	Om hushållet
Hemförsamling: Nordmaling Hemort: Håknäs Kontrakt: Ångerm:s n.ö. Län: Västerbotten Födelseår: 1847 Födelseort: Födelseförs: Vasa, Findland Yrke: Titel: Civilstånd: G Kön: K Familjest: h. Famstkod: M Hushåll nr: 454 Familj nr: 1 Frånvaro: Övrigt: SVARvolym: 000389 Kort nr: 1 Sida: 46 Rad: 45	Personer i hushållet: Fam nr: 1 Nils Gustaf Sikström f. 1833, jordbruksarbetare <i>Anna Maria Johansdotter f. 1847</i> Gustaf f. 1864 Henrik f. 1875 August Vilhelm f. 1877 Nils Viktor f. 1879

1890 års folkräkning – Anna Maria Johansdotter

1

Snickars, Johan Henrik Johanson. Född 09.01.1846 i Karperö. Död 1910. Johan Henrik var fosterson hos morfar Johan Johanson Räf innan han reste till Sverige. (Far 2, Mor 3)

2 f

Snickars, Johan Johan Henrikson. Född 29.10.1819 i Karperö. Död i fallandesot 04.10.1851. (Barn 1, Far 4, Mor 5)
Gift med efterföljande ana.

3 m

Norrgård (Räf), Johanna Johansdr. Född 17.03.1824 i Karperö. Död 20.11.1861. Gifte om sig 1854 ock flyttade till Kvevlax. Efter att mannen drunknat 1858 återvände Johanna med barnen till Karperö.
(Barn 1, Far 6, Mor 7)
Gift 1:o med föregående ana.
Gift 2:o 10.05.1854 med **Sjöström**, Gustaf Johanson. Född i Kvevlax. Drunknade 1858.

4 ff

Ström, Johan Henrik "Heikk" Mattson. Född 05.01.1790 i Singsby. Död 04.11.1874. Måg. (Barn 2)
Gift 01.12.1814 i Karperö med efterföljande ana.

5 fm

Snickars, Stina Johansdr. Född 25.10.1796 i Karperö. Död 1886. (Barn 2, Far 10, Mor 11)
Gift 01.12.1814 i Karperö med föregående ana.

6 mf

Räf, Johan Johanson. Husbonde på 7/64 mtl Norrgård i Karperö. Född 01.05.1780 i Gierby. Död 1864 i Karperö. (Barn 3, Far 12, Mor 13)
Gift 1:o 07.12.1800 med **Norrgård**, Magdalena Jacobsdr. Född 09.07.1778 i Karperö. Död 15.01.1809.
Gift 2:o 01.05.1814 med efterföljande ana.

7 mm

Järf (Jackula), Anna Maria Andersdr. Född 16.12.1789 i Böhle. Död 21.06.1860 i Karperö. (Barn 3, Far 14, Mor 15)
Gift 01.05.1814 med föregående ana.

10 fm f

Snickars, Johan Markuson. Född 08.12.1762 i Karperö. Död 23.02.1839. (Barn 5)
Gift 17.12.1783 med efterföljande ana.

11 fm m

Näs, Brita Mattsdr. Född 1762 i Norra Vallgrund. Död 1830. (Barn 5)
Gift 17.12.1783 med föregående ana.

12 mff

Räf, Johan Marcuson. (Barn 6)
Gift med efterföljande ana.

13 mfm

, Maria Larsdr. (Barn 6)
Gift med föregående ana.

14 mm f

, Anders Mattson. (Barn 7)
Gift med efterföljande ana.

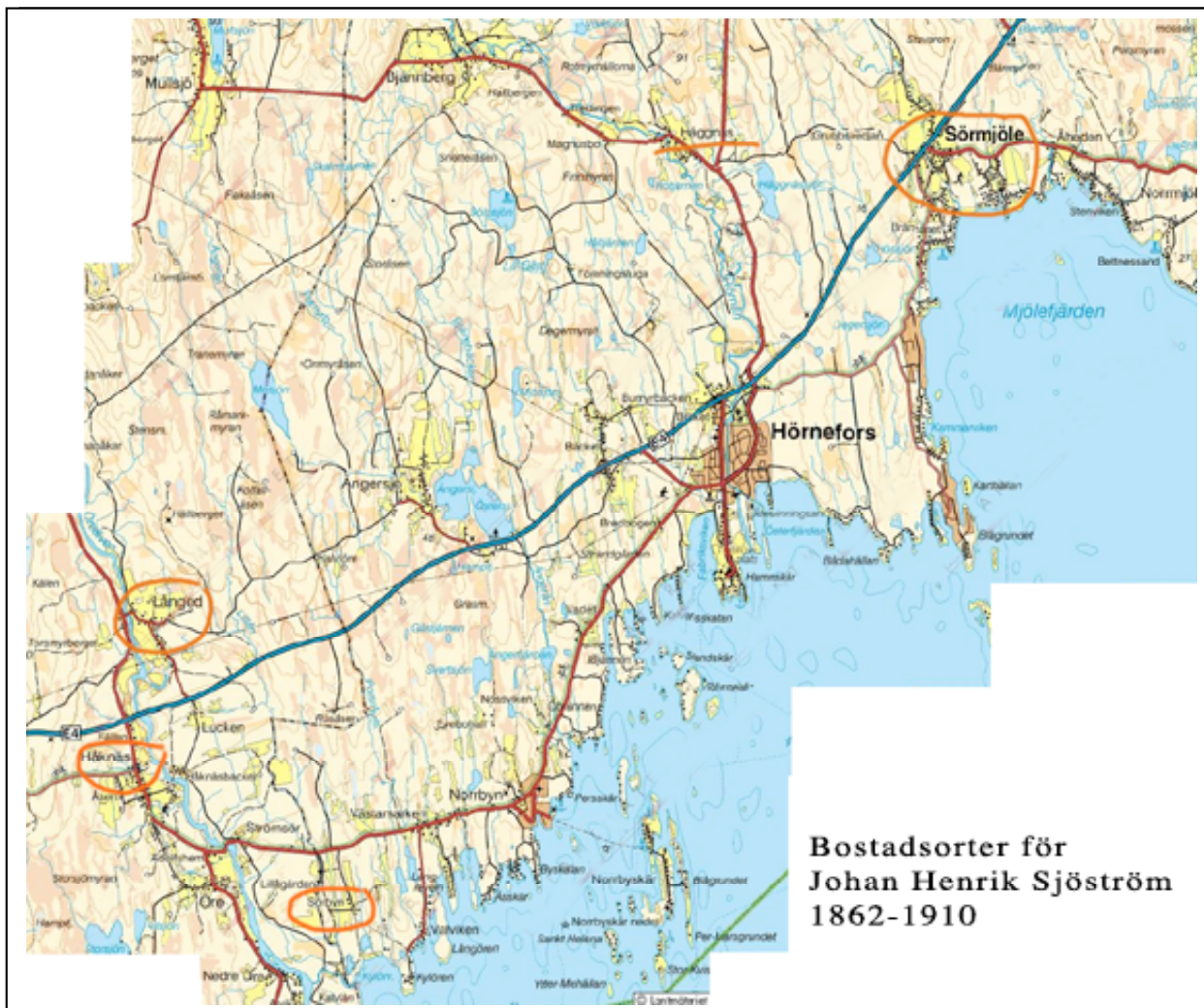
15 mm m

, Brita Ersdr. (Barn 7)
Gift med föregående ana.

Uppgifter hämtade från **Genealogiska Samfundet i Finland**
Historieböcker
<<http://www.genealogia.fi/indexr.htm>>

Korsholm - Mustasaari

Född	Döpt	By	Far	Mor	Barn
9.1.1846	11.1.1846	Karperö	Bd.s. Joh. Johss. Snickars	Johanna 22	Johan Henric
24.10.1847	31.10.1847	Karperö	Bd.s. Joh. Joh. Henrss. Snickars	Johanna 23	Anna Maria

Karta över orter knutna till Johan Henrik Sjöströms liv i Sverige

Följande uppgifter finns om Johan Henrik i kyrkböckernas husförhörlängder:

(GID nr anger uppslag i databasen Genline, < <http://www.genline.se/> >)

Bostadsort	HFL	år	yrke	ålder	GID
Sörmjöle	AI:18a, sid 330	1862-1868	arbetare	16 år	2021.28.66200
Sörmjöle	AI:19a, sid 336	1869-1870	arbetare	23 år	2021.32.9700
Långed	A1:13b, 2/9, s356,	1871-1872	arbetare	225 år	2012.23.46200
Långed	A1:14b, 3/10, sid 379	1873-1876	torpare,	27-30 år	2012.32.54400
Håknäs sågverk	AI:14c, 2/6, sid 668	1879,	arbetare,	33 år	2012.25.14600
Håknäs sågverk	AI:15c, 2/7, sid 694	1881-1890	arbetare,	35-44 år	2012.29.33100
Håknäs sågverk	AI:16c, 2/6, sid 835	1890-1899	arbetare,	44-53 år	
Håknäs sågverk	AII:A, 1D, sid 1297	1900,	arbetare,	54 år	
Sörbyn	AIIA:1D, sid 1304	1900-1907	Arbetare,	64-61 år	
Sörbyn	AIIA:2E, sid 1702	1907.	Arbetare,	61 år	
<u>Johan</u> Henrik dog 1910 i Sörbyn				64 år	

I databasen Kråken2002 som upprättats av Sven-Erik Johansson i Umeå har Johan Henrik Sjöström nr 15349. < <http://www.sikhallan.com/> >

Utdrag ur

”Ett litet utdrag från bygdeforskaren K. V. Åkerbloms böcker

Kvevlax, Köklot Historia Österbotten Finland

LITE BYGDEHISTORIA

....

Vi gå nu en svår tid till mötes. En gumma här i socknen har drömt, att hon såg en karl, som stod upp i luften och högg med en yxa tre slag nedåt och sade: >>Så många års missväxt och sväldöd skall det komma>>. Så förklarade mången med ängslan 1866, då man såg, att det blev missväxt. Sommaren var så regnig, att det kom fem översvämningar i Kvevlax, den femte och värsta under förra delen av augusti i höbärgningen, så att mycket hö fördärvades. Avkastningen av rågen var så klen, att man av 70--80 skylar fick endast en tunna säd. Potäterna rutnade mycket.

Men detta var endast början. 1867 blev det stora fattigåret. Det började med en ovanlig snörik och kall vinter. Snön tillfrös på vårnätterna så hårt, att folket fick köra på skaren över fälten utan att behöva följa några vägar. Ännu sista maj kördes med släde. Nordlig vind rådde hela våren. Islossningen skedde i Kyro älv först den 23 och 24 maj, således en hel månad senare än vanligt. Träden voro utan löv ända till midsommaren. Såningen kunde ej slutföras förrän i slutet av juni. Stor hunger rådde i de flesta hus. >>Människor dött av hunger>>. antecknade kyrkvärden Herrgård i almanackan.

Rönnen blommade först den 12 juli. Då gick rågen som bäst i ax. Det blev också denna sommar översvämningar. Den 22 juli berättar kyrkvärden Hjort i Wlb., att vattnet stigit 3 fot högre än vanligt och täckte en del av tegarna. Ett starkt hagelfall skadade växterna den 16 juli på en del ställen. I Österhankmo voro haglen som små (?) och slog växten tvärs av. I augusti var det nordlig vind i veckotal. Redan den 6 augusti frös rågen här. Omkring den 20 augusti inträffade så stark rimfrost tre nätter, att säden blev totalt skadad. Potäterna voro då så mycket växta, att frosten ej skadade dem helt och hållet. Höet kom någorlunda, men blev dåligt inbärgat.

Fattigdomen var redan i juli så stor, att bönderna köpte sin sommarföda lispund- och skålpundtals och fattigt folk åt rörrötter och enbär och drack varmt vatten på. Mödrar och barn skreko i hungern.

I slutet av september uppbådades all obesutten befolkning att i skogarna insamla islands- och renmossa samt svampar. Dessa nödbrödsämnen skulle ej mycket ha avhjälpt nöden. Men lyckligtvis upptäcktes ett par veckor därefter ett bättre nödbrödsämne.

Då Anders Johan Glasberg, backstugusittaren Gustav Glasbergs pojke, var ute på älven och sköt änder, skulle han smyga sig på dessa mellan vassen. Han fattade i blomvassen för att draga fram ekstocken och kom då att draga upp blomvassen med rötter. Då folk sökte rötter, som dugde till mat, betraktade han blomvassroten. Den såg köttig ut och var helt vit inuti. Han tog hem en mängd rötter. De sköljdes, torkades i ugn och malades på handkvarn. Mjölet såg ut som rågmjöl. Fadern gick genast med prov av mjölet och roten till prosten Durchman. Denna for strax med det till läraren

och botanisten Otto Alcenius vid Korsholms jordbruksskola. Alcenius upplyste, att det var blomvass och ett värdefullt ätbart nödrödsämne.

Denna upptäckt kom att rädda många liv. Hjort berättar i Wbl. den 19 oktober, att mjölet av denna rot ej kan skiljas från rågmjöl, när det är väl lagat, varken på smaken eller färgen. Litet mera limaktigt är det än rågmjölet. Mjöl av blomvassrötterna fördes till torget i staden och såldes för 2 mk lispundet (rågmjölet kostade 3,25 mk lisp.). Alcenius var ut till Kvevlax och besåg vassfälten samt omtalade i Wbl., att växten förekom 5 verst från kyrkan i Kyro älvs mynning i oerhörd ymnighet på en yta av 100 tunnland.

Blomvassupptäckten blev snart känd i vida nejder. Folk kom i november från Lillkyro, Storkyro, Ylistaro och Kauhava att taga upp rötter. Anders Johan Glasberg erhöll av senaten 20 mk för sin upptäckt. Det kvevlaxska rotmjölet, vilket egentligen icke borde räknas till nödrödsämne, då det överträffar nästan allt vad åkern lämnat, har väl funnit väg hit (till Vörrå),
....

Vintern 1868 var också ovanligt kall och snörik. Nu var hungern störst. Varje söndag funnos 15 och 16 lik radade på kyrkogården i Kvevlax. Staten beviljade 12 mattor mjöl till Kvevlax för anordnande av nödhjälpsarbete. Man började då upparbeta en ny landsväg till Vasa. Fattigt folk infann sig till vägarbete i otrolig mängd. En karl fick 3 skålpund och en kvinna 2 skålpund mjöl om dagen. För stenborrning och sprängning betalades 2 skålpund mjöl för alnen. >>Vid sockenmagasinets öppnande den 28 januari infann sig en oräknelig mängd nödlidande, för vilka en utanordning efter deras begäran icke för tillfället var möjlig>>. Understöden gavs i halva och fjärdedels kappar.

Våren och sommaren kommo tidigt. Islossningen i Kyro älv försiggick den 21 april. Då Vassorfjärden blev isfri, flöto massor av blomvassrötter överallt och kastades upp på land. De fattiga i Vassor fingo då med ringa möda samla upp rötterna och bereda dem till föda. Somliga bytte sig utsädesspannmål därför och fingo sålunda sina täppor gratis besådda.

Sommaren blev varm och hösten vacker. Rågen blev grövre och tyngre, än man någonsin förr sett. Nöden var då slut.

...

Under missväxtåret 1862 lyckades Kvevlax få något statsunderstöd för anordnande av nödhjälpsarbete, och med detta gjordes början. Röjningsarbetet påbörjades. Mustasariborna sökte i tidningen Wasabladet och hos myndigheterna motsätta sig vägens inrättande, allt vad kunde. De hade i början framgång. Guvernören <<motsatte sig och motsade<< vägens byggande. Men kvevlaxborna besvärade sig hos senaten, och den 21 febr. 1868 biföll den till vägens inrättande och ålade Kvevlax kommuns bönder att bygga vägen inom sin rå och Mustasari och Replot bönder att bygga resten av vägen. Hösten 1872 var <<Nyvägen<< så färdig, att den kunde delas.

...

Så snart det på 1860-talet blev tillåtet att hålla handelsbodar på landet, började sådan inrättas i Kvevlax. I tidningarna skrevs då med iver mot lanthandeln. Folket skulle frestas att slösa penningar på lyxvaror, menade man. Men folket var inte ängsligt för den faran utan såg på behovet. Då

bondesonen Anders Johan Hagberg 1863 anhöll hos sockenstämman om tillstånd att få öppna en handelsbod i kyrkoby, gav man gärna bifall därtill, ty under bråd arbetstid och förfall kunde man då lätt få köpa, vad man behövde, utan att därför nödgas resa till staden.

...

Ett nytt steg framåt för barnundervisningen togs 1840 i Kvevlax kyrkoby, då de ledande bönderna inrättade en ordentlig skola. Det ville få en sådan, i vilken barnen skulle få säker färdighet i läsning, räkning och skrivning för de förekommande behoven på landsbygden”

(I ovanstående text har stavfel rättats till för att göra texten mera lättläst)